

OKRĘGOWA IZBA URBANISTÓW
Z SIEDZIBĄ W WARSZAWIE

Instytut Biologii Ssaków
Polskiej Akademii Nauk
Białowieża

Planowanie przestrzenne a ochrona ciągłości ekologicznej w północno-wschodniej Polsce

Program konferencji Streszczenia wystąpień

Białowieża, 7–8 kwietnia 2011 roku

PREFEKT
Podlaskie Regionalne Forum
Wymiany Wiedzy o Środowisku

Projekt "Potencjał Badawczy w Ochronie i Zrównoważonym Zarządzaniu Bioróżnorodnością – BIOCONSUS", finansowany jest przez 7. Program Ramowy Wspólnoty Europejskiej (FP7 2010-2013), umowa o dotację nr 245737.

Działanie:

„Podlaskie Regionalne Forum Wymiany Wiedzy o Środowisku – PREFEKT”

Dyrektor Instytutu Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk:

Andrzej Zalewski

Koordynator projektu “Potencjał Badawczy w Ochronie i Zrównoważonym Zarządzaniu Bioróżnorodnością – BIOCONSUS”:

Bogumiła Jędrzejewska

Koordynator administracyjny projektu “Potencjał Badawczy w Ochronie i Zrównoważonym Zarządzaniu Bioróżnorodnością – BIOCONSUS”:

Katarzyna Kubicka

Koordynator działania „Podlaskie Regionalne Forum Wymiany Wiedzy o Środowisku – PREFEKT”:

Dorota Ławreszuk

Strona internetowa projektu “Potencjał Badawczy w Ochronie i Zrównoważonym Zarządzaniu Bioróżnorodnością – BIOCONSUS”:

<http://www.bioconsus.pl/>

Strona internetowa działania „Podlaskie Regionalne Forum Wymiany Wiedzy o Środowisku – PREFEKT”:

<http://www.forumpodlaskie.pl/>

Czwartek, 7 kwietnia 2011 roku

- 9:00–10:00 Rejestracja uczestników (Instytut Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk, Białowieża, sala konferencyjna)
- 10:00–10:15 **Otwarcie konferencji, powitanie gości** – dr hab. Krzysztof Schmidt – zastępca Dyrektora Instytutu Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk, Białowieża, mgr inż. arch. Alicja Mieszkowska – zastępca Przewodniczącego Rady Okręgowej Izby Urbanistów z siedzibą w Warszawie
- 10:15–10:30 **Prezentacja projektu BIOCONSUS i idei Podlaskiego Regionalnego Forum Wymiany Wiedzy o Środowisku (PREFEKT)** – mgr inż. Dorota Ławreszuk, Instytut Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk, Białowieża
- 10:30–11:00 **Ekologiczne skutki fragmentacji środowiska** – prof. dr hab. Bogumiła Jędrzejewska, Instytut Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk, Białowieża
- 11:00–11:40 **Prognozy oddziaływania na środowisko dotyczące projektów studiów oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego** – dr inż. Lech Magrel, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku
- 11:40–12:10 PRZERWA NA KAWĘ
- 12:10–12:40 **Sieć transportowa w województwie podlaskim – obecny stan oraz plany rozwoju** – mgr inż. Jerzy Doroszkiewicz, Dyrektor Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad, Oddział Białystok
- 12:40–13:20 **Projekt sieci korytarzy ekologicznych zrealizowanych w ramach projektu LIFE Kraina Żubra** – mgr Marcin Górny, Instytut Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk, Białowieża, mgr inż. Ryszard Serwatka, Podlaskie Biuro Planowania Przestrzennego w Białymstoku, Oddział w Łomży
- 13:20–13:50 **Plan ochrony i plany miejscowe w świetle zmieniających się przepisów na przykładzie Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi** – mgr inż. arch. Alicja Mieszkowska, Podlaskie Biuro Planowania Przestrzennego w Białymstoku, Oddział w Łomży
- 13:50–14:40 PRZERWA NA OBIAD
- 14:40–16:30 **Wizyta w muzeum przyrodniczym Białowieskiego Parku Narodowego**
- 16:30–17:00 **Procesy urbanizacyjne, a korytarze ekologiczne w aglomeracji miejskiej na przykładzie miasta Lublina** – mgr inż. arch. Elżbieta Kraszewska, Urząd Miasta, Lublin
- 17:00–17:40 **Kierunki projektowanych zmian w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym** – mgr inż. arch. Krystyna Łazutka, Ministerstwo Infrastruktury, Departament Gospodarki Przestrzennej, Warszawa
- 17:40–18:00 **Lasy prywatne, budownictwo na terenach cennych przyrodniczo, a planowanie przestrzenne** – mgr Jolanta Den, Wicestarosta Powiatu Białostockiego, Białystok
- 18:00–18:30 **Pytania i dyskusja**
- 19:30 UROCZYSTA KOLACJA, HOTEL BIAŁOWIESKI

Piątek, 8 kwietnia 2011 roku

- 9:00–9:30 **Hałas drogowy w otoczeniu tras komunikacyjnych** – dr hab. inż. Władysław Gardziejczyk, Politechnika Białostocka, Białystok
- 9:30–10:00 **Ocena oddziaływania oraz środki łagodzące negatywny wpływ inwestycji na duże ssaki drapieżne** – dr inż. Robert W. Mysłajek, Stowarzyszenie dla Natury „Wilk”, Twardorzeczka
- 10:00–10:40 **Studium zagospodarowania przestrzennego strefy przygranicznej województw pomorskiego, warmińsko-mazurskiego i podlaskiego – ochrona ciągłości ekologicznej** – mgr inż. Teresa Szymankiewicz-Szarejko
- 10:40–11:00 PRZERWA NA KAWĘ
- 11:00–11:30 **Czy obecny system planowania przestrzennego na szczeblu gminnym może być skutecznym narzędziem ochrony korytarzy ekologicznych?** – mgr Jacek Skorupski
- 11:30–12:00 **Dyskusja panelowa** – mgr inż. arch. Jolanta Przygońska, Przewodnicząca Rady Okręgowej Izby Urbanistów z siedzibą w Warszawie
- 12:00–12:15 **Podsumowanie i wnioski**
- 13:00–14:00 **OBIAD, HOTEL BIAŁOWIESKI**

Jolanta Den

Lasy prywatne, budownictwo na terenach cennych przyrodniczo, a planowanie przestrzenne

Starostwo Powiatu Białostockiego
ul. Borsucza 2, 15-569 Białystok
e-mail: wicestarosta@powiatbialostocki.pl

Powiat białostocki to największy pod względem terytorialnym powiat w Polsce (2975 km²). Położony jest w środkowo-wschodniej części województwa podlaskiego. W skład powiatu wchodzi 15 gmin okalających stolicę województwa. Pomimo istnienia 9 tys. podmiotów gospodarczych i bliskości Białegostoku od kilku lat odnotowuje się najwyższą stopę bezrobocia w województwie (obecnie 17%). Jednocześnie powiat białostocki charakteryzuje się znacznym udziałem powierzchni o szczególnych walorach przyrodniczych – prawnie chronionej. Ponad połowę stanowią użytki rolne, a blisko 40% pokrywają lasy zarówno państwowe jak też prywatne. Około 43% powierzchni objęte jest obszarem Natura 2000. Bogactwem przyrodniczym tego obszaru jest Puszcza Knyszyńska włączona do obszaru Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej oraz dolina Górnej Narwi, na terenie, której Powołano Narwiański Park Narodowy. Cechą przyrodniczą wyróżniającą białostocki powiat jest ogromna ilość lasów niepaństwowych – ok. 30 tys. ha. Nadzór podmiotowy nad lasami niepaństwowymi ustawowo przypisany jest staroście, który na podstawie porozumień zadania te powierzył Nadleśnictwom.

Obecnie obserwuje się tendencję budownictwa jednorodzinnego na obrzeżach Białegostoku w sąsiedztwie lasów. Istnieje przypuszczenie, że ochronę stabilności gruntów leśnych wraz z pełnieniem funkcji ochronnych i społecznych zapewnia właściwe zagospodarowanie przestrzenne. Istotne znaczenie ma wykonanie planów zagospodarowania przestrzennego oraz sporządzenie uproszczonych planów urządzania lasu (upul). W pierwszym przypadku jedynie gmina Choroszcz posiada w całości plan zagospodarowania przestrzennego, natomiast objęcie wszystkich lasów upul przez powiat z powodów finansowych jest w chwili obecnej niewykonalne. Uproszczone plany urządzania lasu narzucają prowadzenie przez właścicieli lasów trwale zrównoważonej gospodarki leśnej (art. 7 ustawy o lasach), z jednoczesnym możliwym jej ograniczeniem w oparciu o prognozę oddziaływania na środowisko. Właściciele lasów obciążani są podatkiem leśnym naliczanym przez Urząd Gminy wg zasad określonych w ustawie o podatku leśnym (art. 3 ustawy o podatku leśnym).

Prowadzenie zadań publicznych zgodnych z ustawą o samorządzie powiatowym, w której mowa jest zarówno o przeciwdziałaniu bezrobociu, promocji oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy z jednoczesnym przestrzeganiem rygorystycznego prawa miejscowego dotyczącego ochrony przyrody oraz biorąc pod uwagę oczekiwania lokalnej wspólnoty samorządowej, jaką stanowią mieszkańcy powinno być oparte o zasadę zrównoważonego rozwoju.

Aby sprostać oczekiwaniom mieszkańców oraz przedsiębiorców dąży się do poprawy jakości infrastruktury w tym dróg, nowych inwestycji budowlanych. Jednak lokowanie inwestycji w obszarach chronionych przyrodniczo jest utrudnione. Związane to jest z obowiązkiem przestrzegania m.in. przepisów rozporządzenia Wojewody Podlaskiego z dnia 9 sierpnia 2001 roku, rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 roku, Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku, rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 roku. Wymusza to konieczność uzgadniania na etapie uzyskania decyzji o warunkach zabudowy, lokalizacji inwestycji celu publicznego lub pozwolenia na budowę, z Regionalną Dyрекcją Ochrony Środowiska. Problem zwiększa się w przypadku inwestycji – przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, które objęte są obowiązkiem uzyskania lub mogących wymagać decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody. Powoduje to znaczne wydłużenie czasu uzyskania pozwolenia na budowę i poprzedzającej decyzji o warunkach zabudowy lub lokalizacji inwestycji celu publicznego. Zachodzi też konieczność uwzględniania przy projektowaniu inwestycji zapisów wynikających z przepisów ww. rozporządzenia Wojewody w kwestii zakazu lokowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych. Na obszarze Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej jest zakaz wznoszenia nowej zabudowy w odległości mniejszej niż 30 m od granicy lasu oraz

o wysokości większej niż dwie kondygnacje i użytkowe poddasze lub 10,5 m. Z kolei przepisy rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 roku w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie regulują odległość budynków od granicy lasu. Las w tych przepisach jest traktowany jak budynek ze ścianami palnymi i przekryciem dachu rozprzestrzeniającymi ogień. Oznacza to obowiązek zachowania odstępu min. 12 m od budynków murowanych z dachem nierozprzestrzeniającym ognia lub 16 m w przypadku obiektu drewnianego.

Czy w tej sytuacji, kiedy występuje rozdźwięk pomiędzy potrzebami mieszkańców powiatu a koniecznością przestrzegania zasad ochrony przyrody i ochrony lasów, możliwy jest zrównoważony rozwój?

Jerzy Doroszkiewicz

Sieć transportowa w województwie podlaskim – obecny stan oraz plany rozwoju

Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, Oddział Białystok
ul. Zwycięstwa 2, 15-703 Białystok
e-mail: jdoroszkiewicz@gddkia.gov.pl

Wystąpienie poświęcone jest omówieniu problemów związanych ze stanem obecnym oraz perspektywą rozwoju dróg krajowych na terenie województwa podlaskiego. Autor omawia jak na przestrzeni ostatnich ośmiu lat kształtował się ruch na naszych drogach, jego natężenie oraz strukturę. Przedstawia też skutki tego ruchu i jego gwałtownego wzrostu. Próbuje w sposób obiektywny ocenić przyczyny tego zjawiska.

Stara się również przedstawić konflikt, jaki powstał pomiędzy organizacjami pozarządowymi a zarządcą dróg krajowych na etapie przygotowania i realizacji inwestycji drogowych. Podłoże tego konfliktu, jego skutki, ale też pozytywne wyniki tego sporu są dobrym przykładem na to, że przy dobrej woli dwóch stron można dojść do konsensusu, który pozwoli usatysfakcjonować obie strony sporu.

Ostatnia część wystąpienia poświęcona jest omówieniu przyjętego 25 stycznia 2011 roku przez Radę Ministrów Planu Budowy Dróg Krajowych na lata 2011–2015. Szczególnie wiele uwagi poświęcono zadaniom inwestycyjnym ulokowanym na terenie naszego województwa a zapisanych w załączniku nr 1 i nr 1a do rozporządzenia Rady Ministrów. Są to zadania, których realizacja ma się rozpocząć (załącznik nr 1) lub może się rozpocząć (załącznik nr 1a) do 2013 roku. Z punktu widzenia nas jako mieszkańców tych terenów jest to bardzo ważne. Nie zrealizowanie tego planu może przynieść „katastrofalne” skutki dla rozwoju naszego województwa w nadchodzących latach i przyczynić się do tego, że możemy pozostać regionem bez dróg, kolei i lotniska. Patrząc na to wspólnie jako mieszkańcy tego województwa powinniśmy dołożyć wszelkich możliwych starań, aby ten plan zrealizować.

Władysław Gardziejczyk

Hałas drogowy w otoczeniu tras komunikacyjnych

Politechnika Białostocka, Wydział Budownictwa i Inżynierii Środowiska
ul. Wiejska 45A, 15-351 Białystok
e-mail: w.gardziejczyk@pb.edu.pl

Hałas drogowy i zanieczyszczenia powietrza to obecnie dominujące zagrożenia w otoczeniu dróg samochodowych. Problem ten dotyczy większości miast i coraz częściej także mniejszych miejscowości, przez które jest prowadzony ruch tranzytowy pojazdów ciężarowych. W zależności od poziomu dźwięku hałas przyczynia się do utraty słuchu, zakłócenia snu, osłabienia procesów poznawczych, osłabienia zdrowia psychicznego, psychofizjologicznych reakcji stresowych, zwiększonego ryzyka chorób krążenia (schorzenia sercowo-naczyniowe).

W krajach Unii Europejskiej obowiązuje tzw. „polityka hałasowa” wynikająca z Dyrektywy 2002/49/WE Parlamentu Europejskiego w sprawie oceny i zarządzania poziomem hałasu w środowisku. Sporządzane są strategiczne mapy akustyczne, służące do ogólnej diagnozy hałasu z różnych źródeł na danym obszarze oraz prognozowania zmian klimatu akustycznego. Niestety zbyt często w opracowywanych programach ochrony przed hałasem są proponowane, jako jedyne rozwiązanie, ekrany akustyczne. Zamiast innych działań prowadzących do poprawy sytuacji w tym zakresie nasze drogi są obudowywane pionowymi ścianami,

elementami obcymi w środowisku. Ekran akustyczny są oczywiście efektywnym i w wielu sytuacjach jedynym sposobem obniżenia poziomu dźwięku w otoczeniu tras samochodowych, lecz są to także kosztowne inwestycje i decyzja o ich budowie powinna być każdorazowo bardzo szczegółowo uzasadniona.

Wyniki prowadzonych badań i analiz wskazują, że nadmierny hałas można zredukować także innymi metodami. Należą do nich: redukcja natężenia ruchu i zmiana struktury rodzajowej pojazdów, obniżenie prędkości pojazdów, zmiany w zakresie organizacji ruchu (zamiana skrzyżowań „typowych” na ronda), „uspokojenie” ruchu, zmiana rodzaju nawierzchni i poprawa ich stanu technicznego.

Bogumiła Jędrzejewska

Ekologiczne skutki fragmentacji środowiska

Instytut Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk
ul. Waszkiewicza 1, 17-230 Białowieża
e-mail: bjedrzej@zbs.bialowieza.pl

Jednym z największych zagrożeń dla przetrwania wielu gatunków zwierząt jest niszczenie i fragmentacja naturalnych środowisk ich życia przez różnorodną działalność człowieka. W XX wieku główne wysiłki w zakresie ochrony przyrody kierowano na ochronę gatunkową zwierząt oraz ochronę wybranych (zazwyczaj niewielkich) obszarów (rezerваты przyrody, parki narodowe), które miały stanowić ostoje różnorodności gatunkowej. W końcu XX wieku przekonano się jednak, że taka koncepcja ochrony przyrody jest dalece niewystarczająca do zahamowania globalnego wymierania gatunków i utraty różnorodności biologicznej na wszystkich poziomach organizacji życia. Od lat 90-tych XX wieku dynamicznie rozwijane badania w zakresie ekologii, genetyki populacji i biogeografii wykazały, że koniecznym warunkiem ochrony bioróżnorodności jest zachowanie i odbudowa – w odpowiedniej skali przestrzennej – ekologicznej ciągłości przyrodniczo cennych środowisk. Oznacza to, że równie ważne jak same obszary ochronne są takie połączenia między nimi, które stanowią będą funkcjonalne korytarze migracji dla wielu gatunków zwierząt.

Ciągłość ekologiczna środowisk życia zwierząt powinna być rozpatrywana w trzech skalach przestrzennych: (1) lokalnej, np. kompleksu leśnego, gdzie występuje jedna populacja danego gatunku, (2) regionalnej, odpowiedniej do utrzymania metapopulacji, oraz (3) kontynentalnej, gdzie mamy do czynienia z całym obszarem występowania gatunku lub istotną jego częścią. Na przykładzie dużych ssaków (drapieżniki, zwierzęta kopytne) przedstawione będą skutki fragmentacji środowisk w każdej z wymienionych wyżej sytuacji. Przedyskutowane będą możliwości i sposoby ochrony łączności ekologicznej środowisk w skali lokalnej, regionalnej i kontynentalnej oraz ich znaczenie dla planowania przestrzennego.

Elżbieta Kraszewska

Procesy urbanizacyjne, a korytarze ekologiczne w aglomeracji miejskiej na przykładzie miasta Lublina

Urząd Miasta Lublin
Plac Władysława Łokietka, 20-109 Lublin
e-mail: ekraszewska@lublin.eu

Miasto Lublin położone jest niemalże w środku pomiędzy korytarzami doliny Bugu i Wisły, należących do paneuropejskich korytarzy ekologicznych. W mieście przecina się kilka korytarzy ekologicznych o randze ponadregionalnej łączącej oba te korytarze. W regionalnym systemie obszarów chronionych województwa lubelskiego miasto Lublin odgrywa ważną rolę ze względu na fakt, iż stanowi ogromny węzeł antropopresji pomiędzy ustanowionymi obszarami chronionego krajobrazu tj. pomiędzy „Czerniejowskim Obszarem Chronionego Krajobrazu”, a obszarem chronionego krajobrazu „Dolina Ciemięgi”. Dolina Bystrzycy, przecinająca miasto na dwie części w układzie północny wschód – południe, stanowi w tym systemie ważne ogniwo powiązań ekologicznych terenów chronionych, leżących w północnych rejonach województwa z terenami chronionymi obejmującymi południowe obszary województwa, a także stanowi zasadnicze ogniwo miejskiego Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych (ESOCH).

Miejski Ekologiczny System Obszarów Chronionych został wyznaczony w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (uikzp) miasta, uchwalonego w 2000 roku. Studium w zakresie ESOCH jest kontynuacją systemu terenów zielonych, wyznaczanych w poprzednich dokumentach planistycznych. Do doliny rzeki Bystrzycy – głównego korytarza ekologicznego w obszarze miasta Lublin – promieniście łączą się korytarze wyznaczone dolinami rzek i cieków wodnych: Czerniejówki, Czechówki, cieku spod Konopnicy, Krężniczanki. Elementem wzbogacającymi ten układ są wąwozy lessowe, suche doliny, obszary Parków, terenów zielonych.

Istnieje ogromna presja na zabudowywanie terenów, wchodzących w układ ESOCH, ustalenia Studium nie są wystarczającym narzędziem, aby przeciwstawić się tym naciskom. Miasto pokryte jest ustaleniami obowiązujących planów miejscowych w około 43%. W planach wpisane są ustalenia dotyczące ochrony terenów tworzących ESOCH. Presja inwestorska stanowi nadal duże zagrożenie dla terenów objętych ustaleniami planów miejscowych. Znaczna część terenów wchodzących w system korytarzy ekologicznych nie jest objęta planami miejscowymi. Dla tych terenów wydawane są decyzje administracyjne, które nie uwzględniając zapisów Studium uikzp, wpływają na degradację obszarów. Istotnym problemem są wcześniejsze przesądzenia lokalizacyjne. W dolinie rzeki Czechówki, której oś pokrywa się z drugim, co do częstości kierunkiem nawiewu (zachód – wschód) zbudowana została rozległa trasa W-Z, co z przyrodniczego punktu widzenia należy uznać za przejaw degradacji malowniczej, głęboko wciętej w podłoże doliny miejskiej.

Dla utrzymania ciągłości korytarzy ekologicznych istotnym zagrożeniem jest zabudowa terenów otaczających miasto. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego wyznacza pierścień zielony wokół miasta, wskazując zasady jego zagospodarowania. Charakterystyczna dla obszarów aglomeracyjnych rozlewająca się zabudowa podmiejska w dużym stopniu jest realizowana na podstawie decyzji o warunkach zabudowy.

Opracowywane obecnie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego wpisuje miasto Lublin i jego korytarze ekologiczne w system ekologiczny obszaru metropolitalnego.

Dorota Ławreszuk

Prezentacja projektu BIOCONSUS i idei Podlaskiego Regionalnego Forum Wymiany Wiedzy o Środowisku – PREFEKT

Instytut Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk
ul. Waszkiewicza 1, 17-230 Białowieża
e-mail: dlawresz@zbs.bialowieza.pl

Instytut Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk w Białowieży rozpoczął w 2010 roku w ramach 7. Programu Ramowego Unii Europejskiej realizację projektu pod tytułem „Potencjał Badawczy w Rozwoju i Zrównoważonym Zarządzaniu Bioróżnorodnością – BIOCONSUS”. Projekt ten wspiera badania nad zachowaniem bioróżnorodności, rozwija współpracę IBS PAN z międzynarodowymi ośrodkami naukowymi oraz promuje zrównoważony rozwój Podlasia z uwzględnieniem jego przyrodniczego dziedzictwa.

Jednym z głównych założeń projektu jest umożliwienie regionalnym instytucjom, podmiotom i grupom społecznym (m.in. władze i samorządy, organy ochrony przyrody, uczelnie i jednostki naukowe, przedsiębiorstwa, organizacje pozarządowe itp.) wymiany wiedzy i doświadczeń z zakresu ochrony bioróżnorodności oraz upowszechniania dobrych praktyk wspierających zrównoważony rozwój regionu Podlasia. W tym celu powołane zostało Podlaskie Regionalne Forum Wymiany Wiedzy o Środowisku – PREFEKT (Podlasie Regional Forum for Environmental Knowledge Transfer).

W ramach Podlaskiego Forum PREFEKT w okresie 2010–2013 zostaną zorganizowane liczne seminaria tematyczne, profesjonalne szkolenia i warsztaty oraz konferencje. W zakresie zainteresowań znalazły się między innymi następujące zagadnienia:

- Zrównoważony rozwój infrastruktury transportowej w północno-wschodniej Polsce.
- Lokalne i regionalne dziedzictwo naturalne i kulturowe, a zrównoważony rozwój usług turystycznych (ekoturystyka, agroturystyka) na obszarach wiejskich.
- Konflikty między ochroną zwierząt a rolnictwem i leśnictwem – jak udoskonalać działania prewencyjne i systemy kompensacji szkód oraz zwiększać społeczną akceptację ochrony przyrody?

- Perspektywy gmin o wysokiej proporcji obszarów chronionych – przeszkody we wzroście gospodarczym czy szanse na zrównoważony rozwój?
- Planowanie przestrzenne, a ochrona ciągłości ekologicznej (korytarze ekologiczne) w północno-wschodniej Polsce.
- Monitorowanie liczebności populacji zwierzyny łownej i zrównoważone łowiectwo.
- Wielofunkcyjne, zrównoważone leśnictwo w kontekście globalnych zmian klimatu, ochrony bioróżnorodności oraz zmian w sektorze leśnictwa w zakresie regionalnego i lokalnego zatrudnienia i gospodarki.
- Sporządzanie planów ochrony obszarów Natura 2000 i angażowanie społeczności lokalnych w działania związane z ochroną środowiska.
- Edukacja ekologiczna w Lasach Państwowych i parkach narodowych – jak przekazywać społeczeństwu zaawansowaną wiedzę o ochronie środowiska w sposób atrakcyjny i skuteczny?
- Badania i ochrona bioróżnorodności – jak zachęcić młode pokolenie do zainteresowania się nauką? (Dni Otwarte w IBS PAN).
- Budowanie pozytywnych postaw lokalnych społeczności wobec ochrony przyrody i obszarów chronionych.

Do Forum PREFEKT zgłosiło się już około 90 instytucji z regionu Podlasia. W 2010 roku zorganizowano dwa seminaria: (1) „Sporządzanie planów ochrony Natura 2000 i zaangażowanie społeczności lokalnych w działania związane z ochroną środowiska” (07.10.2010) i (2) „Zrównoważony rozwój infrastruktury transportowej w północno-wschodniej Polsce” (03.12.2010). Materiały ze spotkań dostępne są na uruchomionym w ramach przedsięwzięcia portalu www.forumpodlaskie.pl. W 2011 roku planowana jest organizacja 7 spotkań. Informacje o kolejnych seminariach zostaną rozesłane do uczestników PREFEKT oraz zamieszczone na stronie internetowej projektu.

Zapraszamy do uczestnictwa w Podlaskim Forum PREFEKT i skorzystania z możliwości, jakie ono stwarza. Wyrażamy głęboką nadzieję, że Forum, dzięki Państwu aktywności, będzie miało znaczący wpływ na prowadzenie korzystnych działań w zakresie potrzeb społeczno-gospodarczych regionu Podlasia z uwzględnieniem skutecznej ochrony bioróżnorodności naszego regionu.

Lech Magrel, Krystyna Anchimowicz

Prognozy oddziaływania na środowisko dotyczące projektów studiów oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku
 ul. Dojlidy Fabryczne 23, 15-554 Białystok
e-mail: lech.magrel@bialystok.rdos.gov.pl, krystyna.anchimowicz@bialystok.rdos.gov.pl

W prezentacji na konferencji zostaną przedstawione wymagania ustawowe i wypracowana praktyka dotycząca prognoz oddziaływania na środowisko związanych z projektami studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (suikzpj) oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Zgodnie z art. 46 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku (uiuś) z dnia 3 października 2008 roku (Dz. U. Nr 199, poz. 1227 ze zm.) przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (sooś) wymagają projekty:

- 1) koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, suikzpj gminy, plany zagospodarowania przestrzennego oraz strategii rozwoju regionalnego,
- 2) polityk, strategii planów i programów w dziedzinie przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystania terenu opracowywanych i przyjmowanych przez organy administracji, wyznaczających ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko
- 3) polityk, strategii, planów lub programów innych niż wymienione w pkt 1 i 2, których realizacja może spowodować znaczące oddziaływanie na obszary Natura 2000 jeżeli nie są one bezpośrednio związane z ochroną obszaru Natura 2000 lub nie wynikają z tej ochrony.

Art. 47 ww. ustawy wskazuje ponadto, iż przeprowadzenie sooś jest wymagane także w przypadku projektów dokumentów innych niż wymienione w art. 46, jeżeli w uzgodnieniu z właściwym organem,

o którym mowa w art. 57 (Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska) organ opracowujący projekt dokumentu stwierdzi, iż wyznaczają one ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko lub, że realizacja postanowień tych dokumentów może spowodować znaczące oddziaływanie na środowisko.

Art. 50 – przeprowadzenie sooś jest też wymagane w przypadku wprowadzenia zmian do już przyjętych dokumentów, o których mowa w art. 46 lub 47.

Zgodnie z art. 3 ust. 14 ustawy uioś strategiczna ocena oddziaływania na środowisko skutków realizacji polityki, strategii, planu lub programu obejmuje w szczególności:

- 1) uzgodnienie stopnia szczegółowości informacji zawartych w prognozie oddziaływania na środowisko,
- 2) sporządzenie prognozy oddziaływania na środowisko,
- 3) uzyskanie wymaganych ustawą opinii,
- 4) zapewnienie możliwości udziału społeczeństwa w postępowaniu.

Zakres prognozy określa art. 51 i jest on obligatoryjny. Informacje zawarte w prognozie powinny być opracowane stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny oraz dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu oraz etapu przyjęcia tego dokumentu.

Żaden plan nie może być przyjęty do realizacji, jeżeli jego wdrożenie może powodować znaczące negatywne oddziaływanie na przedmiot ochrony i integralność obszarów Natura 2000.

W końcowej części prezentacji zostanie omówiony konkretny dokument (prognoza) i przedstawione jego plusy i minusy.

Alicja Mieszkowska

Plan ochrony i plany miejscowe w świetle zmieniających się przepisów na przykładzie Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi

Podlaskie Biuro Planowania Przestrzennego w Białymstoku, Oddział w Łomży
ul. Akademicka 20, 18-402 Łomża
e-mail: alicja.mieszkowska@op.pl

Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwi (ŁPKDN) powołany został przez Wojewodę Łomżyńskiego w 1994 roku Rozporządzeniem nr 4/94 z dnia 10 grudnia 1994 roku.

Pierwszy plan ochrony ustanowiony został w roku 1999 Rozporządzeniem nr 11/99 Wojewody Podlaskiego z dnia 27 kwietnia (plan ten korygował granice Parku i otuliny, co wymagało zmiany rozporządzenia Wojewody Łomżyńskiego o powołaniu Parku). Od tego czasu regulacje prawne dotyczące planów ochrony i planowania przestrzennego zmieniały się kilkakrotnie.

Druga edycja planu ochrony została opracowana w 2003 roku (Rozporządzenie nr 11/03 Wojewody Podlaskiego z dnia 24 kwietnia 2003 roku) w związku ze zmianą ustawy z dnia 16 października 1991 roku o ochronie przyrody (zmiana polegała na wyłączeniu z planu ochrony otuliny parku) i dostosowaniu zakresu merytorycznego planu do Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 15 kwietnia 2002 roku w sprawie szczegółowych zasad sporządzania projektu planu ochrony dla parków krajobrazowych.

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody istniał wówczas obowiązek sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru objętego planem ochrony parku krajobrazowego. Obowiązek ten spoczywał na gminie, a obciążał budżet państwa.

Obszar Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi położony jest na terenie trzech gmin: Łomży, Piątnicy oraz Wizny. Na ogólną powierzchnię Parku 7353 ha, na terenie gminy Łomża znajduje się 4109 ha gruntów (56% powierzchni Parku), a na terenie gminy Piątnica 2947 ha (40% powierzchni Parku). W obszarze tym znajduje się 12 miejscowości, w których w roku 2003 zamieszkiwało ponad 3200 osób. Miejscowości te położone są w strefie krawędziowej Parku lub bezpośrednio przyległe do niej. Jest to teren pofalowany, urozmaicony, o bardzo pięknym krajobrazie, usytuowany wzdłuż doliny Narwi. Z uwagi na swoją atrakcyjność i położenie w pobliżu miasta Łomży, tereny te są narażone na ogromną presję przeznaczenia ich pod zabudowę. Wójtowie gmin występują do Wojewody o pomoc w sporządzeniu miejscowych planów.

Rada Gminy Piątnica w 2004 roku przystąpiła do opracowania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (mpzp) dla obszaru Parku położonego w jej granicach administracyjnych, który uchwalony został w 2007 roku.

W 2004 roku uchwalona została nowa ustawa o ochronie przyrody (16 kwietnia 2004 roku), która zmieniła m. in. zasady gospodarowania na obszarze parku krajobrazowego. Uchylenie obowiązku sporządzania mpzp dla obszarów objętych planem ochrony umożliwiło wydawanie na terenie Parku decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu (wzizt) oraz możliwości dokonywania podziału działek i ich sprzedaży. Nowi właściciele zaczęli występować o wydanie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Na podstawie tej ustawy, w 2005 roku Minister Środowiska wydał rozporządzenie z dnia 12 maja w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym projekcie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody.

Również na podstawie tej ustawy Wojewoda Podlaski Rozporządzeniem nr 3/06 z dnia 23 maja 2006 roku w sprawie ŁPKDN dostosował zakres merytoryczny gospodarowania na obszarze parku do wymogów nowej ustawy o ochronie przyrody oraz uchylił rozporządzenie Wojewody Łomżyńskiego z 1994 roku.

Opracowanie projektu planu ochrony zostało powierzone PBPP w Białymstoku w 2007 roku. Mimo kolejnych zmian legislacyjnych Plan został uchwalony w styczniu bieżącego roku. Trwają prace nad mpzp w gminie Łomża.

Robert W. Mysłajek

Ocena oddziaływania oraz środki łagodzące negatywny wpływ inwestycji na duże ssaki drapieżne

Stowarzyszenie dla Natury „Wilk”
Twardorzeczka 229, 34–324 Lipowa
e-mail: robert.myslajek@gmail.com

W Polsce występują 3 gatunki dużych ssaków drapieżnych – wilk *Canis lupus*, ryś *Lynx lynx* oraz niedźwiedź brunatny *Ursus arctos*, z czego dwa pierwsze z wymienionych gatunków zamieszkują północno-wschodnią część kraju. Wszystkie objęte są ścisłą ochroną gatunkową, a ich obecność jest jednym z kryteriów wyznaczania obszarów Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000, przy czym wilk uznawany jest za gatunek priorytetowy. Istotnym zagrożeniem jest dla nich fragmentacja siedlisk oraz blokowanie drożności korytarzy ekologicznych, umożliwiających wymianę osobników pomiędzy subpopulacjami.

Przeprowadzenie rzetelnej oceny oddziaływania inwestycji jest kluczową kwestią w unikaniu konfliktów pomiędzy infrastrukturą a dużymi drapieżnikami oraz planowaniu ewentualnych rozwiązań kompensacyjnych lub łagodzących ich negatywny wpływ. Niezbędne jest w tym przypadku wykorzystanie wyników badań nad preferencjami środowiskowymi drapieżników oraz nad ich reakcją na zakłócenia wywoływane przez antropopresję. Analizy czynników wpływających na występowanie wilka i rysia w Polsce wskazały, że jest ono w największym stopniu ograniczane przez wysokie zagęszczenie dróg i linii kolejowych, duży udział zabudowy oraz fragmentację kompleksów leśnych. W skali lokalnej ważne okazało się także zróżnicowanie struktury lasów, istotne zwłaszcza dla rysia. Podobnie wilki unikają wykorzystywania tych fragmentów terytoriów, które sąsiadują z osiedlami ludzkimi i głównymi drogami. Najbardziej odległe są lokalizacje nor i miejsc służących do wychowu szczeniąt. W wystąpieniu zaprezentowane zostaną konkretne przykłady zastosowania tych parametrów do oceny oddziaływania inwestycji.

Łagodzenie wpływu inwestycji na duże ssaki drapieżne może odbywać się na różne sposoby. Szczególnie różnorodne są metody proponowane dla infrastruktury transportowej, które zastosować można zarówno na etapie jej planowania, jak i podczas eksploatacji. Wśród tych ostatnich znajdują się zarówno te, które modyfikują zachowania kierowców (np. kampanie informacyjne, aktywne i pasywne systemy ostrzegawcze), jak i wpływające na zachowanie zwierząt (np. odstraszenie, regulacja liczebności populacji, modyfikacja środowiska w sąsiedztwie infrastruktury, ogrodzenia, przejścia dla zwierząt). Omówiona zostanie skuteczność tych rozwiązań.

**Marcin Górny¹, Włodzimierz Jędrzejewski¹, Dorota Ławreszuk¹, Rafał Kowalczyk¹,
Bernadetta Zawadzka², Alicja Mieszkowska³, Ryszard Serwatka³**

Projekt sieci korytarzy ekologicznych zrealizowany w ramach projektu
LIFE Kraina Żubra

¹ Instytut Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk
ul. Waszkiewicza 1, 17–230 Białowieża

² Uniwersytet Rzeszowski

al. Rejtana 16c, 35–959 Rzeszów

³ Podlaskie Biuro Planowania Przestrzennego w Białymstoku, Oddział w Łomży
ul. Akademicka 20, 18–402 Łomża

e-mail: mgorny@zbs.bialowieza.pl, wjedrzej@zbs.bialowieza.pl, dlawreszuk@zbs.bialowieza.pl,
rkowal@zbs.bialowieza.pl, zawadzka@univ.rzeszow.pl

Jednym z największych problemów w ochronie przyrody jest postępująca fragmentacja środowiska i związana z nią izolacja populacji zwierząt, co uniemożliwia wymianę genów oraz naturalne rozprzestrzenianie się gatunków. Fragmentacja środowiska wpływa przede wszystkim na duże gatunki zwierząt, które do życia potrzebują rozległych przestrzeni. Żubr, największe lądowe zwierzę Europy, jest przykładem gatunku żyjącego w izolowanych populacjach. Łączenie sąsiadujących stad w celu stworzenia zwanego zasięgu występowania i rozprzestrzenianie się populacji są wskazywane jako jeden z najważniejszych elementów zapewniających przetrwanie gatunku. Populacja żubrów w polskiej części Puszczy Białowieskiej liczy obecnie 450 osobników i wykazuje stały wzrost. W tej sytuacji bardzo ważne jest umożliwienie migracji żubrów na nowe tereny poprzez wyznaczenie korytarzy ekologicznych łączących Puszczę Białowieską z sąsiadującymi obszarami leśnymi. Rozprzestrzenienie w kierunku wschodnim nie jest możliwe ze względu na płot graniczny wybudowany na początku lat 80-tych. Na zachód od Puszczy rozciągają się intensywnie użytkowane tereny rolnicze, na których obecność żubra nie jest pożądana. Migracja żubrów powinna być, zatem skierowana na południe w kierunku Puszczy Mielnickiej oraz na północ w kierunku Puszczy Knyszyńskiej, gdzie występuje stado liczące ponad 80 żubrów. Jednym z działań prowadzonego od 2006 roku projektu LIFE „Kraina Żubra” jest wyznaczenie korytarzy ekologicznych oraz ich wdrożenie do dokumentów dotyczących planowania przestrzennego w regionie. Planowanie korytarzy dla żubrów prowadzono na obszarze 11 gmin obejmujących Puszczę Białowieską i tereny przyległe. W oparciu o dostępne dane (obserwacje żubrów, dane radio-telemetryczne, lokalizacje szkód), z zastosowaniem narzędzi GIS, wyznaczono potencjalne połączenia ekologiczne, a następnie przeprowadzono audyt terenowy w celu weryfikacji otrzymanych wyników. Informacje z gmin dotyczące planowanych inwestycji pozwoliły na aktualizację przebiegu korytarzy. Opracowany przez Zakład Badania Ssaków Polskiej Akademii Nauk (obecnie Instytutu Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk), pod kątem przyrodniczym, projekt korytarzy ekologicznych został następnie przekazany do Podlaskiego Biura Planowania Przestrzennego w Białymstoku w celu wdrożenia ich do dokumentów planistycznych na szczeblu regionalnym i lokalnym. Podlaskie Biuro Planowania Przestrzennego dokonało dalszych analiz i uszczegółowienia przebiegu korytarzy – poza uwarunkowaniami przyrodniczymi – uwzględniających istniejące i planowane zainwestowanie obszarów tras korytarzy, wynikające przede wszystkim z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego oraz studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego 11 gmin, konfrontując ich przebieg z siecią korytarzy ekologicznych zawartych w „Projekcie korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce” opracowanym przez ZBS PAN w Białowieży i rekomendowanym przez Ministra Środowiska. Każda z jedenastu gmin otrzymała dokumentację dotyczącą przebiegu projektowanych korytarzy ekologicznych (o znaczeniu kontynentalnym, krajowym i regionalnym oraz lokalnym) przez ich obszary, uzasadniającą konieczność ich uwzględnienia w dokumentach planistycznych sporządzanych na poziomie lokalnym. Przebieg projektowanych korytarzy został przedstawiony na mapach topograficznych w skali 1 : 50 000. Podlaskie Biuro Planowania Przestrzennego, przy współpracy z ZBS PAN w Białowieży, przeanalizowało i uszczegółowiło następnie również pozostałą część sieci ekologicznej odnoszącej się do obszaru całego województwa, a wynikającą ze wspomnianego „Projektu korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce”. W wyniku tych prac sporządzony został projekt sieci ekologicznej obszaru województwa podlaskiego (korytarze o znaczeniu kontynentalnym oraz krajowym i regionalnym), który uzyskał pozytywną opinię Zarządu Województwa

Podlaskiego, z rekomendacją uwzględnienia ich w aktualizowanym Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego.

Wyznaczone korytarze, łącząc wspomniane uprzednio kompleksy leśne powinny umożliwić rozszerzenie areału występowania żubrów i stworzenie stabilnej populacji tego gatunku w północno-wschodniej Polsce. Korytarze umożliwią również łagodzenie potencjalnych konfliktów wynikających z obecności żubra w sąsiedztwie człowieka.

Jacek Skorupski

Czy obecny system planowania przestrzennego na szczeblu gminnym może być skutecznym narzędziem ochrony korytarzy ekologicznych?

e-mail: j.skorupski@neostrada.pl

Trzy rodzaje dokumentów planistycznych kształtują obecnie przestrzeń gminy:

- studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego,
- miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego,
- decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Jedynym dokumentem obejmującym cały teren gminy jest studium.

Pokrycie gmin planami miejscowymi jest różne – ponadto obowiązują plany uchwalane w różnych okresach, często bazujące w czasie tworzenia na nieaktualnych dziś materiałach przyrodniczych. W wielu gminach – z powodu braku planów miejscowych – dominującymi dokumentami są decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu (wzizt), które nie muszą być zgodne ze studium.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami podstawowym – z punktu widzenia zagadnień ochrony przyrody i środowiska – materiałem wejściowym do studiów i planów miejscowych powinno być opracowanie ekofizjograficzne. Jednak nierzadko gminy – przede wszystkim ze względu na koszty i czas realizacji – znajdują sposoby na ominięcie tego obowiązku. Skutkuje to brakiem należytego rozpoznania stanu środowiska na etapie przystępowania do prac planistycznych. W przypadku decyzji wzizt rozpoznanie kontekstu środowiskowego jest jeszcze trudniejsze, gdyż przepisy nie obligują do poprzedzania ich opracowaniami ekofizjograficznymi.

Korytarze ekologiczne nie są, zwłaszcza na poziomie lokalnym – gminnym, dostatecznie rozpoznane, udokumentowane. Nie są też najczęściej chronione jako formy ochrony przyrody ustanowione w oparciu o ustawę o ochronie przyrody. Obszary chronionego krajobrazu, których ustawową rolą jest m.in. ochrona korytarzy ekologicznych, nie są w tej dziedzinie wystarczająco mocną formą ochrony. Ogólne zapisy dotyczące wymaganej integralności i spójności systemu Natura 2000 nie mają jednoznacznego odzwierciedlenia w postaci form ochrony przyrody.

Aktualny system planowania przestrzennego na szczeblu gminnym nie zapewnia właściwej ochrony korytarzy ekologicznych. Istotnym krokiem w kierunku wzmocnienia planowania przestrzennego w tej dziedzinie powinno być podniesienie rangi opracowań ekofizjograficznych, zwłaszcza na etapie studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Niezbędne jest znowelizowanie rozporządzenia i dostosowanie go do aktualnych wymagań w zakresie ochrony przyrody.

Drugim kierunkiem powinno być ustanowienie obowiązku zgodności decyzji wzizt ze studium. Powszechny brak planów miejscowych powoduje, że w trakcie procesu lokalizacyjnego opartego na decyzji wzizt umykają ponadlokalne cele przyrodnicze.

Teresa Szymankiewicz-Szarejko

Studium zagospodarowania przestrzennego strefy przygranicznej województw pomorskiego, warmińsko-mazurskiego i podlaskiego – ochrona ciągłości ekologicznej

e-mail: teresa.szarejko@gmail.com

Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego przy współpracy z Ministerstwem było koordynatorem prac nad Studium zagospodarowania przestrzennego wzdłuż granicy polsko-rosyjskiej.

Opracowanie to będzie podstawą przyszłych prac nad uzgodnionym ze stroną Rosyjską wspólnym opracowaniem Studium zagospodarowania przestrzennego wzdłuż granicy polsko-rosyjskiej.

Pojęcie „strefa przygraniczna” według autorów niniejszego opracowania, jest szczególną formą regionalizacji, która wynika z wpływu powiązań międzynarodowych na rozwój obszaru położonego w bezpośrednim sąsiedztwie z granicą państwa. Wielkość tego obszaru wynika zarówno z ilości i jakości powiązań (przebieg granicznych, współpracy międzynarodowej) jak i z jego aktywizacji gospodarczej. Pojęcie „strefa przygraniczna” definiowana jest na ogół jako teren stykowy zlokalizowany przy granicy państwa. Dla celów planistycznych przyjmuje się, że jest to pas ok. 100 km od granicy, co stanowi obszar obejmujący przeciętnie 2–3 powiaty. Jako moduł przestrzenny przyjęto wielkość powiatu.

W zasięgu opracowania oprócz województwa warmińsko-mazurskiego, znajdują się części województw podlaskiego i pomorskiego (Metropolia trójmiejska). Południową granicę opracowania stanowi pas terenu wzdłuż drogi krajowej nr 16 Grudziądz – Olsztyn – Augustów. Obszar objęty opracowaniem obejmuje 32 powiaty, w tym w woj. warmińsko-mazurskim 2 miasta grodzkie, w pomorskim 3, a w podlaskim 1, ogółem na obszarze znajduje się 71 miast i 5104 wiejskich jednostek osadniczych. Długość granicy z Obwodem Kaliningradzkim wynosi ok. 210 km, co stanowi ok. 5,8% całkowitej długości granic Polski. Obszar objęty opracowaniem na wschodzie obejmuje granice z Litwą. Powierzchnia ogólna wyznaczonego obszaru strefy przygranicznej wynosi ok. 2 809 000 ha. Co stanowi w woj. warmińsko-mazurskim ok. 82% jego obszaru, podlaskim ok. 19%, a pomorskim ok. 26%. W województwie pomorskim przyjęto do opracowania obszar metropolii trójmiejskiej jako wewnętrznie powiązany funkcjonalnie obszar problemowy. Natomiast w województwie podlaskim teren przygraniczny z Litwą obejmujący powiat suwalski, sejneński i augustowski.

W Studium przyjęto następującą metodykę opracowania:

- 1) Cały obszar objęty opracowaniem przeanalizowano pod kątem uwarunkowań zewnętrznych rozwoju w następującym zakresie:
  - powiązania przyrodnicze – transgraniczne obszary chronione, korytarze ekologiczne z uwzględnieniem krajowych i europejskich sieci ekologicznych;
  - problematyka gospodarki wodnej, obszarów zalewowych, przeciwpowodziowej ochrony w obszarach zagrożonych, przeciwdziałania negatywnym skutkom powodzi;
  - powiązania z systemami transportowymi – transgraniczne korytarze sieci transportowych (drogi, koleje, morski i śródlądowy transport wodny i lotniczy);
  - uwarunkowania integracji tej części regionu z przestrzenią europejską, w tym wpływ pogranicza polsko-litewskiego oraz formy współpracy.
- 2) Przeanalizowano uwarunkowania wewnętrzne obszaru objętego opracowaniem w aspekcie: przestrzennym, węzłowym i liniowym.

Indeks:

Krystyna Anchimowicz (Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku)

Jolanta Den (Starostwo Powiatu Białostockiego)

Jerzy Doroszkiewicz (Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, Oddział w Białymstoku)

Władysław Gardziejczyk (Politechnika Białostocka, Wydział Budownictwa i Inżynierii Środowiska)

Marcin Górny (Instytut Biologii Ssaków PAN)

Bogumiła Jędrzejewska (Instytut Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk)

Włodzimierz Jędrzejewski (Instytut Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk)

Elżbieta Kraszewska (Urząd Miasta Lublin)

Rafał Kowalczyk (Instytut Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk)

Dorota Ławreszuk (Instytut Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk)

Lech Magrel (Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku)

Alicja Mieszkowska (Podlaskie Biuro Planowania Przestrzennego w Białymstoku, Oddział w Łomży)

Robert W. Mysłajek (Stowarzyszenie dla Natury „Wilk”)

Ryszard Serwatka (Podlaskie Biuro Planowania Przestrzennego w Białymstoku, Oddział w Łomży)

Jacek Skorupski

Teresa Szymankiewicz-Szarejko

Bernadetta Zawadzka (Uniwersytet Rzeszowski)